

Een bewogen geschiedenis

Aflevering I I: Gertrudis van Nijvel

“Papa, dit is het beste huis ooit. Ik wil hier altijd blijven wonen.” Het is vrijdagavond 17 maart. In de achtertuin geniet ik samen met mijn zoon van het klokgelui van de Gertrudiskerk, waarvan de toren achter onze schutting opdoemt. Het is voor ons een bijzonder moment, omdat het beieren in de toren van de leegstaande, voormalige Rooms-katholieke kerk nog maar zelden te horen is. De laatste keer was dat in coronatijd. Maar vanaf dit jaar komt daar verandering in. Op 17 maart, de naamdag van Sinte Gertrudis van Nijvel, worden de klokken wéér geluid zoals het jarenlang traditie was. De klokkenluiders van het **Utrechtse Klokkenluiders Gilde** spoeden zich om 19.30 uur naar de klokken van de Geertekerk, de oud-katholieke Sint Gertrudiskathedraal aan het Willemsplantsoen en de Gertrudiskerk in de Rivierenwijk. Tien minuten lang laten ze samen de klokken van de drie Gertrudiskerken horen, daarbij geen onderscheid makend of de kerk nog in gebruik is of niet.

Wie was Gertrudis van Nijvel en wat zorgt ervoor dat we ons nog met haar verbonden voelen?

De kattenvrouw

Als eerste maak ik een rondgang op sociale media om te kijken hoe Gertrudis van Nijvel in deze tijd nog voortleeft. Al snel ontdek ik dat ze bij veel mensen bekend staat als de kattenvrouw. Op Instagram lees ik: ‘Een plaatje van de heilige Gertrudis, omdat ik vandaag jarig ben en mijn naam Geertuida is. Gertrudis werd slechts 33 jaar, maar ze had dan ook keihard gewerkt. Ze was abdis, sticht-

te kerken, werkte onvermoeibaar voor de armen en verrichtte wonderen. En ze is de patroonheilige van de kat, dus je weet bij wie je terecht kunt voor zorgen over je spinnende huisdier.’ Op Pinterest duiken meerdere afbeeldingen van Gertrudis met katten op. Deze associatie gaat terug naar de enorme gastvrijheid voor zowel mensen als dieren, waar deze heilige bekend om stond. Ze werd ook aangeroepen bij de bestrijding van ratten- en muizenplagen. Ook wordt ze met katten geassocieerd, omdat ze vaak bad voor de mensen in het vagevuur. Kunstenaars uit die tijd symboliseerden namelijk die zielen als muizen, waar katten graag op jagen.

Abdij van Nijvel

Gertrudis wordt in 626 na Christus geboren in het Belgische Landen. Ze is de dochter van Pepijn van Landen, de hofmeier (hoofd van de huishouding) van Austrasië. Haar moeder is de heilige Ida van Nijvel en haar zus is de heilige Begga. Als jong meisje besluit Gertrudis haar leven in dienst van God te stellen. Als een prins haar op een feest ten huwelijk vraagt, antwoordt ze: “Ik heb als bruidegom gekozen de eeuwige schoonheid die de oorsprong is van de schoonheid van alle schepselen. Hij die oneindig veel rijkdommen bezit en door de engelen wordt aanbeden.” Vanaf haar twintigste krijgt Gertrudis de leiding over de door haar moeder gestichte abdij van Nijvel. Ze zorgt voor de armen en bouwt scholen, gasthuizen en kapellen. Ook laat ze van heinde en verre geleerden en boeken komen om haar zusters te onderwijzen. Veel van haar tijd brengt ze biddend en vastend door. Uiteindelijk sterft ze op 33-jarige leeftijd aan uitputting. Sindsdien wordt haar overlijden in Frankrijk, Duitsland en de Lage Landen herdacht.

Utrechtse liefde voor Sinte Geertrui

Verspreid door Nederland staan nog tientallen kerken die aan Gertrudis zijn gewijd. De oudste is in Nijmegen bij het terrein waar nu het Valkhof Museum is. In Utrecht zijn drie kerken en een kapel aan Gertrudis gewijd. Naast de hierboven genoemde kerken is dat ook de Sint Gertrudiskapel in de Mariahoek, die jarenlang dienst deed als schuilkerk voor de uit de Geertekerk verdreven katholieken.

Hoe Gertrudis precies haar weg naar Utrecht heeft gevonden en waarom onder meer de Geertekerk haar naam draagt kan ik niet achterhalen. Dat haar naam steeds meereist in de tijd, blijkt wel uit het boekje 'De liefde van Sinte Geertrui', dat in 1924 verschijnt ten bate van de Sint Gertrudiskerk in de Utrechtse Rivierenwijk. Pastoor Van der Heijden van de nieuwe parochie sluit zijn voorwoord als volgt af: "Moge de in aanbouw zijnde Sint Gertrudiskerk, als ook deze legende, brengen meer kennis van en daardoor nog meer liefde en vereering voor de eertijds ook in onze stad zoo gevierde Heilige."

Uit een rondgang langs de aan Gertrudis gewijde kerken in Utrecht blijkt dat je haar betekenis nog in verschillende hoedanigheden tegenkomt. Zo vind je in de Sint Gertrudiskathedraal een beeld van Gertrudis, waarin ze is afgebeeld als koningsdochter in een gewaad van blauw met goud met in haar handen een kerkboek dat opengeslagen is bij het evangelie van de wijze en de dwaaze maagden. Ook in de inmiddels ontwijde Gertrudiskerk in de Rivierenwijk staat nog een beeld van haar. Het is één van de objecten die niet verwijderd mag worden uit de kerk. Dus ook de toekomstige sportschool-gangers zullen geconfronteerd worden met Gertrudis. Ik moet gniffelen om die gedachte.

In de Geertekerk wordt de link met Gertrudis naast de klok 'De grote Ghertrut' gemaakt met de vaas, waar de bloemen in worden gezet. In het mozaïek op de vaas heeft kunstenaar Antoinette Gispens voorstellingen uit het leven van de heilige Gertrudis verbeeld. Een mooiere manier om de beschermheilige van armen en reizigers te eren is in mijn ogen niet denkbaar. Goed om mee te nemen als je met of zonder bloemen de kerk verlaat. En mocht je over de Geertebrug komen, vergeet dan niet nog even bij de lantaarnconsole te kijken. Daar tref je Sinte Gertrudis zo verzonken in gebed, dat muizen ongestoord over haar staf lopen.

Gerard van den Berg

BRONNEN

www.delpher.nl

www.oudutrecht.nl

www.kerkenkijken.nl

www.utrecht.oudkatholiek.nl